

Somogyi-könyvtári Műhely

Annak az 1983. október 12-i tanácskozásnak szentelt teljes terjedelmét a *Somogyi-könyvtári Műhely* most megjelent legújabb száma, amelyet *Szeged évszázadai* címmel rendeztek meg, s amelyen neves szakemberek tartottak előadásokat a város múltjáról.

Papp Gyulának, a városi tanács elnökének megnyitóját követően *Kristó Gyula* tanulmánya olvasható *Szeged kialakulásáról*. Kubinyi András Szegednek a középkori magyar városhierarchiában betöltött szerepét elemzi írásában. Szakály Ferenc a Palánk 1697. évi telekkönyvét ismerteti, Szántó Imre pedig Szeged csatlakozása az 1848 márciusi forradalomhoz címmel írott, igen érdekes tanulmányával szerepel a kiadványban. Tóth Ede Szeged a dualizmus kori parlamentben, valamint Ördög Piroska Szeged politikai életének néhány sajátossága a népi demokrácia első éveiben című előadásának anyagát szintén olvashatják a lapban az érdeklődők. A Búcsú-rovat Lőkös Zoltának Szántó Lászlóné Kisteleki Anikó temetésén elhangzott beszédét közli.

Száncsengő

Ezzel a címmel mutatja be új karácsonyi műsorát Halász Judit és a Bojtorján együttes december 19-én, szerdán délután 5 órától, a felsővárosi lila iskolában. A gyermekek körében igen népszerű művésznő előadására jegyek elővételben, a Bartók Béla Művelődési Központban már kaphatók.

új film

Színes, szinkronizált francia film. Georges Simonon A bérlo című regénye nyomán írta: Jean Aurenche. Fényképezte: Pierre William Glenn. Zene: Philippe Sarde. Rendezte: Pierre Granier-Deferre. Főbb szereplők: Simone Signoret, Philippe Noiret, Fanny Cottencon, Julie Jezequel.

Ha Georges Simonon, akkor biztos, hogy krimi. Így is van: kriminek krimi, de hej, még kicsoda különleges darab. Tényleg: ha azt mondom, hogy e műfajban ilyen sajátos alkotást még nem láttam, ezzel kénytelen-kelletlen köteles vagyok föl is értékelni Pierre Granier-Deferre filmjét. Hogy Az egyiptomi utas valóban részgáljon a jó minősítésre, arra, hogy a már-már hisztérikusan burjánzó mozis bűnügydömpingben speciális értékekkel rendelkezik, előbb rögzít ki kell jeleníteni: Simonon könyveit régen olvastam, a Maigret-történetekre is inkább csak a tévés produkciók jóvoltából emlékszem úgy ahogy. De miért ne lehetne egyetérteni azokkal a gyakorlott és igényes krimiolvasókkal, akik a hivatalos műfaji kategorizálás értékrendjétől függetlenül is Agatha Christie mellett a legjobb alkotásokként citálják Maigret mester szülatyjának könyveit. Az egyiptomi utas viszont, erős a gyanúm — éppen hogy a simononi világtól teljesen függetlenül jó, mintegy az eredeti szemléseivel-túlhaladva. És számomra ez a legvonzóbb az egészből.

Ülésezett a művészeti tanács

Tegnap, szerdán ülést tartott a Csongrád megyei tanács Művészeti Tanácsadó Testülete. A résztvevők először megtekintették a felújítás alatt álló Szegedi Nemzeti Színházat, ahol Maár Márton építész-tervező ismertette a munkálatok jelenlegi állását, a felújítás részleteit.

A továbbiakban a színészklubban dr. Kovács Miklósné, a megyei tanács vb művelődésügyi osztályának csoportvezetője tartott beszámolót az amatőr művészeti mozgalom Csongrád megyei helyzetéről, majd a tanácsadó testület tagjai megvitatták a testület jövő évi munkatervét.

A decemberi Kincskereső

„Hallod — szá, csilingel, csilingel a kedvünk. / Siklani a hóban, de gyönyörű együtt...” Szergej Jeszenyin vidám hangulatú téli versét olvashatjuk a decemberi szám első oldalán. A Világjáró magyarok sorozatban ezúttal Festetics Rudolf Emberek földjén című útinaplójának néhány izgalmas epizódját közli a folyóirat. Annus József: Békebeli csaták című regényének IV. része egy műkedvelő színelőadás előkészületeit mutatja be, s a „csatára” készülő gyekekek puskaporgyártó kísérletét. Az első szerelem csodájáról szól Jurij Jakovlev Laurák című novellája. Az ismert szovjet sci-fi-író, Ilja Varsavszkij szatírája (Másodszülete) a jövő állatkísérleteinek torzképét rajzolja meg.

Gazdag és változatos a szám versanyaga is. Jiri Wolker versei a decemberi ünnepekről szólnak (Mikulás napján, Karácsonyi ének), Kiss Dénes és Grandpierre K. Endre mulatságos nyelv-törökkel szórakoztatja az olvasókat, Petőcz András Micimackó-ciklusa a híres gyerekkönyv hőseit idézi fel. Koncsol László Zúzmarra című verse pedig a téli táj csillogását villantja fel. Téli vigasságokat azok közül is egy izgalmas hőcsatát örökített meg Aszlányi Károly az Északi park felfedezése című regényében. Ennek részletét is olvashatjuk ben. Ütközet a futballmér-

közés is, még akkor is, ha gombokkal játsszák — ez a téma sem hiányzik a folyóiratból (Tandori Dezső: A régi gombszaták, Tóth László: Egy nemzetközi labdarúgó-mérkőzés sorsdöntő pillanatai). A decemberi számban mindig megtaláljuk az év közben beérkezett legjobb gyerekírást — most sem hiányoznak (Szine-java). Az Örökség rovatban Fadusz János szobrászművész életéről írt Szilágyi Ferenc. Az édes anyanyelvünk Szent-Adalárd írását közli (Szavakban rejtőző képek). A Könyvek között a Fintugor-szamojéd (uráli) regék és mondák című kiadványt ismerteti. A decemberi számot gyerekkrajzok illusztrálják, felnőtt grafikusok (Csala Károly, Papp György, E. H. Shepard) most csak néhány rajzzal szerepelnek.

Műsorváltozás

A nyugdíjasok szabadegyetemének holnap, pénteken délután 5 órakor soron következő foglalkozásán az eredeti programtól eltérően Gróf Buttlér János házassága — költészet — és valóság címmel dr. Máriaföldy Márton tart előadást a Hazafias Népfőnt városi bizottságának Vörösmarty utca 3. szám alatti tanácstermében.

Gyártják a Rekomat

Magyar kobaltmágnes Svájcba

Nagy értékű ritka földfém kobaltmágnes gyártását kezdték meg a Vasipari Kutató Intézetben. A főként a műszeriparban hasznosítható, „Rekoma” elnevezésű anyagot eddig csak importból lehetett beszerezni. Az új technológia révén ezentúl hazai forrásból is előállítják, sőt a Vaskút a közelmúltban jelentős mennyiségű „Rekoma” svájci exportjára írt alá megállapodást a külkereskedelmi közvetítésével. A „Rekoma” legfontosabb tulajdonsága, hogy kis mennyiségben is rendkívül nagy

mágneses erőt fejt ki. Elsősorban a miniatűrített mérőműszerek, számítógépek, és a szerepe az órágyártásban is. Hazai előállítását a Vasipari Kutató Intézet és a svájci Braun Bowery Co.-cégtől vásárolt licenc alapján — a Videotonnal, a Ganz Műszer Művekkel és a Műszeripari Vállalattal együttműködve fejlesztette ki. Azóta a hazai gyártók nemcsak a licens szerinti termék előállítására képesek, hanem — további kutatások eredményeként — az

eredeténél 20—30 százalékkal nagyobb mágneses erővel rendelkező anyagot is kialakítottak. Részben ennek is köszönhető, hogy a licenccel eladó nyugati cég maga is vásárlói igényekkel jelentkezett.

A „Rekoma” hazai gyártásával évente mintegy 15—20 millió forint értékű importot lehet megtakarítani. A megállapodások szerint máris több mint 3 millió forint exportbevételre is kilátás van.

(MTI)

Önkéntesek a tűznél

„Égett a tanya”. Így kezdődik Sz. Lukács Imre egyik komor hangvételű regénye, s hogy ez jutott eszembe a minap Balástyán, az nem véletlen: önkéntes tűzoltókkal beszélgettem. Ok ugyan másképp kezdtek a maguk regényét, valahogy úgy, hogy ... Balástya, Tanya ... szám alatt propán-bután gázpörkölő felhasználásával a gazdasági épület falazata alá fészelt patkányok eltávolítását kísérte meg, s ezenközben a tűz áterjedt a ... stb, úgyhogy végül is: „égett...”, akárcsak a regényben. Ha pedig kevésbé jegyzőkönyvszerűen idézem őket, akkor így szólna: sokba került a gazdának a pocok! Mert ugye, ki hitte volna, hogy a pocoklyuknak is több kibejárata van és ha az egyikén bemegy a láng, a másikon is ki tud jönni, akkor meg igazán nem sok kell a „tűzeset keletkezéséhez”, különösen, ha a fal túloldalán, a lyuknál kévébe rakott csutkaszár áll. A gazda elmondhatta, égett a kezé alatt a munka, patkány a sincs azóta, csak — a káron kívül — a szabálysértési bírságról szóló csekk láttán érez néha egy kis melegséget. „Égett a tanya”...

*

Amikor a tűz kiütött, a közelben lakó Mucsi Sándor önkéntes tűzoltóhoz szaladtak, segítsen már valamit. Be a tévész-irodára, onnan telefon a tanácsra, s onnan ment a riasztás a helyi önkénteseknek és a szegedi hivatásos tűzoltóknak — meséli Virág László, a helyiek parancsnoka, önkéntes tűzoltó százados. A balástyai önkéntes tűzoltó egyesület tagjai ekekor „vonultak”. Nem be, nem fel, még csak nem is ki-vonultak, hanem csak így, egyszerűen. Tűzoltóul ez jelenti azt, amihez mi egyszerű tűzfőlo halandók a kapkodó rohargalást, a pánikkeltő vijjogó szírenát gondoltuk hozzá. Az Önkéntesek a fővárosból kiszuperált, de nagy teljesítményű, működő, képes tűzoltóautóval támadnak a tűzre — s mindeddig minden alkalommal teljes sikerrel. A 29 tagú balástyai egyesület tavaly és az idén összesen 16 tüzesetnél állt helyt, s jellemző, hogy mire a szegedi tűzoltók a helyszínre érkeztek, a helyi önkéntesek eloltották a tüzet. A „profikra” nagyobbbrést már csak a mindenkor kötelező hivatalos tűzvizsgálat és az esettel kapcsolatos adminisztratív munka maradt. Nem azért, mert las-

san érkeztek, hanem mert emekek gyorsan és jól dolgoztak!

*

Nem sérti a hivatásos tűzoltókat, hogy az önkéntesek „eloltják előlük” a tüzet? — kérdezem Veszela Nándor főhadnagyot, a városi tűzoltóparancsnok helyettesét.

Miért sértene, ha egyszer ezért támogatjuk az önkéntes tűzoltó egyesületeket? Eppen ez a lényeg! A helyben levők a legjobban képesített egységnek is hamarabb érhetik el a tüzet. Eppen az ő segítségükkel érhető el, hogy egy-egy tüzesetből nem lesz súlyos katasztrófa.

A balástyai egyesület elnöke, Kónya Ferenc mondja, hogy a közszégen több mint 30 éve működik a testület, melynek az alakulásától 1951-től hosszú időn át ő volt a parancsnoka.

Akkoriban tízenketten kezdtük, és bár már csak hárman maradtunk a régiékből, huszonkilenc a mostani létszám. Igaz, hogy nemrég vettünk föl 17 éves tagot is, azért mégis nehéz helyzetben vagyunk: magas az átlagéletkor. Pedig az utánpótlás kell.

I. Zs.

Mi maradt ki Inczeffi könyvéből?

A magyar földrajzinévkutatás kiváló kutatójának, Szeged környéke és Makó földrajzi nevei úttörő vizsgálójának, Inczeffi Géznak (1906—1974) emlékének kívánom megemlékezni, nehogy valóban az a látszat rögzüljön meg a Délmagyarország olvasóinak fejében, mintha Szeged környékének földrajzi nevei címmel 1960-ban megjelent munkájából „valami oknál fogva” — ki-maradtak volna azok a földrajzi nevek, amelyeket mindenki rendszer nélkül Komoly Pál a Délmagyarország 1934. december 8-i számában föl-sorol. Nem is értem, hogyan juthatott Komoly Pál barátom arra a nézetre, hogy ezek nincsenek benne Inczeffi könyvében. Hiszen, ha hivatkozott rá, akkor nyilván belenézett: ekkor pedig — a börtönből jött megfélemlített, megfélemlített — meg kellett őket találnia.

Kettő kivételével. Inczeffi gyűjteményében nincs Mat-raszkék, és nincs Sudányi hegy. De az a gyanúm, a való-ságban sincs és — nem is volt. Az első nyilván sajtóhiba Makraszék helyett, és a másik is valószínűleg valamely ismertebb högy el-torzult változata.

Azonkívül, hogy Komoly Pál ok nélkül kedvezőtlen színben tünteti föl Inczeffi kitűnő munkáját, meg is toldja meg naiv névfejtései-vel is, holott éppen Inczeffi a nyelvtudomány és név-

kutatás legjobb színvonalán már kielégítő magyarázatokat adott. Atokháznak semmi köze a szegedi szabadkai pástorok békéltelenkedéséhez, hiszen a népetimológiás eredetű Atok a kun Altok, magyar Adok vezetéknévből keletkezett. Bal-lagi-tó eredetéről sem kell Attilaig mennünk, hiszen 1359-ből fennmaradt írás szerint — Balak Benedek özvegyétől vette Szeged ezt a földet. (Balaki — Balagi — Ballagi a fejlődési sor, a magyar nyelv törvényei szerint.) A Honvéderdőben Lefánti juhászától megölt honvéd őrnagyoknak Tömörkény a vezetéknévüket is megörököltette: Gracza és Záhorny. Egyik sem volt gróf. A telek sok-féle jelentése közül a szege-vatkozott rá, akkor nyilván belenézett: ekkor pedig — a börtönből jött megfélemlített, megfélemlített — meg kellett őket találnia.

Szatymaz „történelmi” neve sem piactér, vagy vásártér: török eredetű személynév: 1202-ben már előfordul Socmos, később Zatmoz, Zatmoz alakban (Fehértói Katalin: Árpád-kori kis személynévtár, 1983. 387.).

Péter László

Az egyiptomi utas

Hogy a keleti millió mily-vonzó tud lenni, legalábbis a Casablanca óta tudjuk. Am, hogy ezúttal az egyiptomi élet az egyénre gyakorolt mélyebb varázsát megnyire originális eszközökkel képes egy tulajdonképpen mégiscsak „középműfajú-nak” tekintendő film meg-idézni, az csak komoly irodalmi művel, leginkább talán Durrell híres (és kitűnő) regényének, az Alexandriai négyesnek atmoszféra-teremtő erejével állítható párhuzamba. Am ezen az örömteli újdonságon túl ez az alkotás egy teljesen más jellegű, kifejezetten dramaturgiai újítással is kellemesen meglep bennünket. Ugyanis a film kétharmad részében az égvilágon semmi feszültség, semmi krimi-izgalom nem tapasztalható — érdeklődésünk mégsem lankad egy pillanatra sem. Csodák csodája: éppen az emberábrázolás, egy mélyen emberi vonzalom kialakulási stációinak lélektanilag is pontos felmutatása miatt. Ahogyan a „vétel” gyilkos (akinek mellékesen ártalmatlanabb és rokonszenvesebb pasast ritkán látni) meghitt, tiszta és szép barátságot köt az idős szállásadónóval — nem krimibe, de valódi irodalmi műbe való, ám az igazi bravúr: hogy a krimiből sem „lóg ki” S ezen sem a melodramatikus vég, sem az enyhén ziláltnak tű-nő kezdet érdemben nem változtatható.

Ilyen különleges felépítésű műhöz járul nem mindennapi szenzációként a tény, hogy egy régen látott

és váltig zseniális színésznőt, Simone Signoret-et és egy kitűnő partnert, Philippe Noiret-t lehet látni a két főszerepben. Jó, tudtuk eddig is, milyen nagy színésznő Simone Signoret, de ahogyan az idős háziasz-szonyt, a gondos panzió-tulajdonosnőt, az aggódó-irányító anyát, a valamikori „tüzes nőt” és az ember-séghez még nyilvánvalóvá lett bűnök után is ragaszkodó becsületes teremtményt alakítja, az egyszerűen óriási élmény. Ha e hangulatos, végső soron a krimi hagyományos kritériumainak is így-úgy megfelelő film helyett csak öt láthatnánk két órán át, nyugodtan sóhajthatnánk: megérte. Így viszont egy igen eredeti feldolgozású Simonon-adaptáció, színészi jutalomjáték és még némi izgalom is, ami együtt van. Aki ennél többet vár valaha is egy krimi-től, az egy hétig egyfolytában nézze a Lindát, meg-érdemli.

Domonkos László

Kodály Zoltán zenei ösztöndíj

Első alkalommal ítélték oda a Kodály Zoltán zenei ösztöndíjat, amelyet a művelődési miniszter a pályakezdő fiatal zeneszerzők, zenekutatók, zenekritikusok számára létesített. A díjat idén Csemiczky Miklós zeneszerző, Grabócz Márton zenetudós, Király László zeneszerző és Sugár Miklós zeneszerző nyerte el. Megosztott díjban részesült Mezei János zenekutató és Szigeti István zeneszerző.